

*Verkiezings-
program 1956*

PARTIJ VAN DE ARBEID

In de tien jaren, die achter ons liggen, heeft ons land zich kunnen herstellen van de wonden, die de oorlog had geslagen. De gunstige internationale conjunctuur heeft daartoe vooral in de laatste jaren bijgedragen. Maar even belangrijk is geweest de handhaving van de sociale vrede en het grote verantwoordelijkheidsbesef in brede lagen van ons volk. Op die grondslag kwam veel tot stand, waarop wij als volk trots mogen zijn. De Partij van de Arbeid heeft naar beste krachten aan dit werk van herstel en vernieuwing deelgenomen.

Toch zijn er nog velen voor wie het leven moeilijk is gebleven en die tot nu toe onvoldoende hebben kunnen delen in de nationale voorspoed. We denken aan de ouden van dagen, aan de weduwen en wezen, aan andere achtergebleven groepen en aan de jongeren, die geen woning kunnen vinden. Onze inspanningen mogen daarom niet verslappen. Weliswaar werd de weg ingeslagen naar de welvaartsstaat, doch een grote afstand moet nog worden afgelegd, waarbij vraagstukken van menselijke ontplooiing en culturele vormgeving van toenemende belangrijkheid zullen worden.

In deze situatie heeft de Partij van de Arbeid met verontrusting moeten vaststellen, dat de laatste jaren het streven naar herstel der vooroorlogse verhoudingen voortdurend sterker is geworden. Aanvankelijke vernieuwingswil bleek niet bestand tegen de verleidingen van de hoogconjunctuur. Ondanks een overdaad van progressieve, sociale wensen wordt aangestuurd op een herstel der vroegere bezits- en inkomensverhoudingen, die voor de overheid in feite een progressief sociaal-economisch beleid en een actieve cultuurpolitiek onmogelijk zouden maken.

Bij de komende verkiezingen staan we daarom op een tweesprong. De weg, die de Partij van de Arbeid wil gaan is niet de weg naar een almachtige staat. Het is wél de weg naar een nieuwe samenleving, naar een werkelijke gemeenschap, die de 'verzuiling' overwint in een besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Meer en meer is in Nederland de situatie ontstaan, dat de Partij van de Arbeid de voornaamste waarborg is geworden voor de politieke en maatschappelijke vernieuwing in ons land. De vernieuwing groeit naarmate de Partij van de Arbeid groeit. Het is om die reden, dat de Partij van de Arbeid het vertrouwen vraagt van allen, die het gevaar zien van een terugkeer tot de vooroorlogse verhoudingen en doelbewust op de tot dusver gevolgde weg verder willen gaan. In de strijd voor deze nieuwe toekomst staat de Partij van de Arbeid als die werkelijke volkspartij, waarin mannen en vrouwen samenwerken uit alle maatschappelijke groeperingen en uit alle geestelijke kringen van ons volk. Zij willen te zamen staan overal daar, waar mensen in nood verkeren. Zij willen te zamen staan ter verdediging van de vrijheid van levensovertuiging en politieke keuze.

In de komende jaren zal van ons volk een nationale inspanning worden gevraagd. Een inspanning, die voor de Partij van de Arbeid gericht zal zijn op een duurzamer doel dan het profiteren van de hoogconjunctuur. Met het

ideaal voor ogen van een maatschappij, waarin de klassetegenstellingen zullen zijn overwonnen, zal zij de strijd voeren voor gelijke ontwikkelingskansen voor allen, voor de verwerkelijking van gelijke rechten voor mannen en vrouwen, voor een rechtvaardige verdeling van stijgende welvaart in verantwoordelijkheid voor achtergebleven groepen en gebieden. De eeuwenoude strijd tegen het water moet worden voortgezet in de uitvoering van het deltaplan. Nieuwe vindingen van wetenschap en techniek dienen ten bate van allen te worden benut. Een verkorting van de arbeidstijd zal ons voor nieuwe taken stellen op sociaal en cultureel gebied. De overheid zal in versneld tempo de vreedzame toepassing der atoomenergie moeten bevorderen. Een wereld, die maar niet tot werkelijke vrede kan komen, vraagt naast een onvermijdelijke militaire inspanning ter versterking der collectieve veiligheid, stellig niet minder om een aanpak van het sociale vraagstuk in wereldverhoudingen.

In de volbrenging van deze taken bouwt de Partij van de Arbeid aan die nieuwe gemeenschap, die het kapitalisme overwint en gebouwd is op werkelijke vrijheid en sociale rechtvaardigheid. In de strijd daarvoor staat de Partij van de Arbeid in het voorste gelid van die krachten, die enerzijds strijden tegen de reactie, anderzijds tegen de communisten, die met hun schijnradicalisme het conservatisme in de kaart spelen en democratie en vooruitgang bedreigen.

Het is duidelijk, dat het bij de komende verkiezingen gaat om grote dingen. Daarom zal de Partij van de Arbeid ons volk duidelijk zeggen, waar het op staat. Daarbij blijft zij hopen, dat de verkiezingscampagne waardig zal worden gevoerd en zij zelf zal in geen geval meedoen aan propaganda-methoden, die ons volksleven vergiftigen en de democratie op een heilloze weg brengen.

De Partij van de Arbeid vraagt opnieuw het vertrouwen van het Nederlandse volk met het volgende program van actie:

I. Verkiezingen om de doorbraak

In 1952 behaalde de Partij van de Arbeid als partij van de doorbraak een indrukwekkende verkiezingsoverwinning. Scherper dan voorheen werd sindsdien het bestaansrecht van de doorbraak door de confessionele partijen betwist. De doorbraak behoort echter tot het wezen van de Partij van de Arbeid. Daarom zal zij daaraan onder alle omstandigheden vasthouden.

Door de doorbraak wil de Partij van de Arbeid komen tot een gezondmaking van de partijpolitieke verhoudingen in ons land. Het confessionele partijenstelsel gaat namelijk een duidelijke politieke keuze uit de weg en is daardoor een beletsel voor de zuivere werking van het democratische bestel.

De Partij van de Arbeid verwerpt de opdeling van ons volk volgens de valse tegenstelling van neutraal tegenover confessioneel. In de structuur van de doorbraak is de juiste verhouding tussen godsdienst en politiek hersteld. Dit is van wezenlijke betekenis voor de eigen plaats en taak, zowel van het kerkelijke als van het politieke leven. In een land met gemengde bevolking

als het onze, is het partij-type van de doorbraak de beste waarborg, dat de geestelijke vrijheid bewaard blijft en dat in de politieke beslissingen rekening wordt gehouden met de geestelijke verscheidenheid van ons volk.

De Partij van de Arbeid waarschuwt tegen de steeds verdergaande verzuijing van ons volksleven op sociaal en cultureel gebied en op het terrein van het maatschappelijk werk. In de veelvormige samenleving, waaraan de Partij van de Arbeid gestalte wil geven, hebben de geestelijke verscheidenheden ten volle het recht tot uiting te komen. Gelijkschakeling is anti-democratisch. Maar voor Nederland dreigt juist het tegenovergestelde: de versplintering en isolering. Eisen van doelmatigheid en financiële draagkracht dwingen tot samengaan, waar dit mogelijk is. En daarboven uit: tegenover de bedreiging van de menselijkheid in deze tijd is er in ons verdeelde volk, gelukkig, nog zoveel gemeenschappelijk normbesef, dat gezocht moet worden naar wegen om een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldend te maken.

II. Een vrije wereld

In een tijd, waarin de onderlinge afhankelijkheid van binnenlandse en buitenlandse politiek steeds groter wordt, blijft een actieve buitenlandse politiek ook voor Nederland een dwingende noodzakelijkheid. Hierbij dient te worden gestreefd naar een zo doelmatig mogelijk functioneren van de organen der Verenigde Naties.

De drie grote wereldvraagstukken van deze tijd zijn: de tegenstelling communisme—democratie, het koloniale vraagstuk en het vraagstuk van de minder ontwikkelde gebieden. Ten aanzien daarvan dient het Nederlandse beleid door de volgende richtlijnen te worden bepaald:

1. In de NAVO en andere soortgelijke organisaties is een nauwere aaneensluiting noodzakelijk van de landen, die de democratische vrijheden voorstaan. Tegen de pogingen van het naar wereldheerschappij strevende communisme om door agressie of infiltratie, hetzij in Europa, hetzij in Azië, Afrika of Zuid-Amerika, verandering te brengen in de huidige internationale verhoudingen is een gezamenlijk en nadrukkelijk verzet geboden. Internationale ontspanning kan niet worden gekocht ten koste van de vrijheid, de veiligheid of het grondgebied van enig land. Werkelijke ontspanning is slechts mogelijk, indien de volkeren achter het ijzeren gordijn de gelegenheid herkrigen in vrijheid over eigen politiek lot te beslissen.

2. Al gaat het ontvoogdingsproces der koloniale volken soms gepaard met een overspannen nationalisme en een anti-westerse gezindheid, in de Verenigde Naties en elders is een Nederlands beleid gewenst, dat begrip toont voor het rechtmatig verlangen der thans nog afhankelijke volken naar politieke zelfstandigheid. Overal waar dit mogelijk is, zal Nederland de ontmoeting en de samenwerking tussen de volken van verschillend ras en cultuur dienen te bevorderen.

3. Het vraagstuk van de minder ontwikkelde gebieden is het sociale vraagstuk in wereldverhoudingen. De oplossing hiervan is een bijdrage tot de vrij-

heid en de vrede. De financiering van de economische ontwikkeling van deze gebieden dient bij voorkeur georganiseerd te worden op een multilaterale grondslag in het kader der Verenigde Naties. Nederland dient hiertoe jaarlijks een belangrijk bedrag ter beschikking te stellen en met alle verdere passende middeelen een snellere en grootscheepse aanpak van dit vraagstuk tot stand helpen brengen.

Europa

Ten aanzien van de Benelux zij Nederlands streven gericht op de totstandkoming van een volledige economische unie, een grotere eenheid in het optreden van de Benelux tegenover derden en een versterking van de parlementaire Benelux-Raad.

Nederland dient de totstandkoming te blijven bevorderen van een politieke en sociaal-economische Europese gemeenschap, staande onder een bovennationaal gezag en parlementaire controle. Dit is niet alleen noodzakelijk om Europa te kunnen vrijwaren van het communisme, doch evenzeer om voor de volkeren van Europa een hoog welvaartspeil te kunnen verzekeren en om Europa zijn taak te kunnen laten vervullen in de wereldgemeenschap als geheel. De Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, de Raad van Europa, de Westeuropese Unie en met name de Europese Kolon- en Staalgemeenschap vormen belangrijke stappen op deze weg. In een zich verenigend Europa verdienen de totstandkoming van een sociaal handvest, van een Europese planeconomie, van een gemeenschappelijke markt en een Europees investeringsfonds, alsmede een groter eenheid op het gebied der financiële en belastingpolitiek in het bijzonder de aandacht.

Alle inspanningen dienen te worden gericht op het zo spoedig mogelijk tot stand brengen van een Europese gemeenschap op bovenationale grondslag tot een versnelde ontwikkeling van de vreedzame toepassing van de atoomenergie. In verband hiermede dienen de plannen voor 'Euratom' krachtig te worden gesteund.

De noodzakelijke en groeiende eenheid in Europees en in NAVO-verband mag niet leiden tot een verzwakking van de democratische controle. Waar de parlementaire controle in de afzonderlijke landen niet meer toereikend is, dienen nieuwe organen te worden geschapen, mede om de grondslagen van onze samenleving te versterken door de democratie zelve sterk en weerbaar te maken.

III. Ontwikkeling van onderwijs en cultuur

De grote taken, waartoe ons volk is geroepen, vergen een bijzondere inspanning op het terrein van onderwijs en cultuur. Ons huidige onderwijs is ten achter bij de eisen, die de snelle ontwikkeling van onze maatschappij stelt aan de mens, in zijn werk en in zijn vrije tijd, zowel als in zijn verantwoordelijkheid als staatsburger. De Partij van de Arbeid heeft haar opvatting hierover uiteengezet in haar Onderwijsprogram.

Gezien de noodtoestand, die op onderwijsgebied bestaat, dienen de volgende programpunten binnen de volgende regeringsperiode te worden verwerke-

lijkt, althans met kracht te worden aangevat:

— Na tientallen jaren van voorbereidende studies en regeringsnota's dient thans een beslissing over de opbouw van het onderwijsstelsel en over de hervorming van het hoger onderwijs te worden genomen.

— Financiële maatregelen en een sociaal-pedagogische voorlichting, die erop gericht zijn, dat ieder kind van het Nederlandse volk de vorming en opleiding kan krijgen, die overeenstemmen met zijn aanleg en bekwaamheid; verdergaande afschaffing van school- en collegegelden.

— Bijzondere aandacht voor het vraagstuk van de scholenbouw met name in nieuwe woonwijken en verbetering van de inrichting van vele der bestaande scholen.

— Maatregelen ter voorziening in het fatale tekort aan leerkrachten.

— Geleidelijke verlaging van het klassegemiddelde en verlenging van de leerlicht.

— Verlenging van de duur der opleiding aan lagere technische scholen; uitbreiding van het onderwijs aan de bedrijfsjeugd in werktijd, eventueel in combinatie met het leerlingstelsel, opdat een einde komt aan de situatie, dat jongeren van 15—17 jaar buiten de 48-urige werkweek nog ± 10 uur avondonderwijs moeten volgen.

— Een reorganisatie van de Onderwijsraad, zodat zij zich kan ontwikkelen tot een publiekrechtelijk lichaam met beperkte verordenende bevoegdheden.

— Herziening van de beheersvorm van het openbaar onderwijs, waarbij de invloed der ouders wordt versterkt.

De eisen, die onze moderne geïndustrialiseerde samenleving stelt aan de culturele voorzieningen ten behoeve van ons volk in zijn verschillende lagen en gewesten, zijn verreichend. Daartoe is nodig:

— Scheppen van de mogelijkheden tot cultuurontplooiing voor de verschillende sociale groepen en gewesten van ons land.

— Uitbreiding van de esthetische vorming van de schooljeugd; totstandkoming van een wettelijke regeling voor subsidiëring van organisaties, werkzaam op het gebied der vrije jeugdvorming en van het massa-jeugdwerk; bevordering van de kadervorming in de sport met het oog op behoud en ontwikkeling van zijn vormende waarde.

— Bevordering van het geven van een schone en tevens doelmatige vorm aan industriële massaproducten; financiële steun aan cultureel verantwoorde nationale filmproductie.

— Maatregelen ter vergroting van kunstopdrachten, o.a. door een ruimere toepassing van de procentenregeling voor kunstzinnige verzorging bij overheidsbouwwerken.

— Totstandkoming van wettelijke regelingen, die een duurzame grondslag leggen voor de financiering van het kunstleven.

— Verbetering en verruiming van de beroepsopleiding op het gebied der kunsten.

— Een radio- en televisiebestel, dat niet alleen de geestelijke en maatschappelijke verscheidenheid, maar ook de nationale eendracht en de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van ons volk tot uiting doet komen. Volle vrijheid voor de kerken om hun zendtijd naar eigen inzicht te besteden.

IV. Versnelde bestrijding van de woningnood en handhaving van een redelijk woonpeil

1. Alle middelen dienen te worden aangewend om de produktie van woningen op te voeren. Als zodanig komen in aanmerking:
 - a. betere organisatie van het bouwbedrijf en verdere opvoering van de produktie van bouwmaterialen, waarbij de oprichting van een nationaal bouwbedrijf stimulerend kan werken.
 - b. Samenwerking tussen gemeentebesturen en woningbouwcorporaties ten einde tot grotere woningbouwopdrachten te geraken en regelmaat in de bouwproduktie te verzekeren; ten aanzien van kleinere opdrachten dient te worden gestreefd naar meer inschakeling van kleine bouwpatroons;
 - c. toepassing van moderne materialen, ten einde de schaarse, van oudsher gebruikelijke, materialen te kunnen aanvullen of vervangen; standaardisatie van bouwconstructies, normalisatie van onderdelen;
 - d. opheffen van ongemotiveerde verschillen in gemeentelijke bouwvoorschriften;
 - e. verhoging van de aantrekkelijkheid van het bouwvak, in het bijzonder door een betere verzorging van de arbeider op de bouwplaats en versnelde vakopleiding mits dat de vakbekwaamheid ten goede komt;
 - f. uitstel van niet-urgente bouwwerken, waaronder arbeidsintensieve verbouwingen, zowel in de overheidssector als in de particuliere sector.
2. Het huidige woonpeil behoeft verbetering. In het bijzonder moet worden gestreefd naar verhoging van de kwaliteit van de afwerking der woningen en naar een zodanige verbetering van de uitrusting, dat het gezinsleven beter tot zijn recht kan komen.
3. Gestreefd moet worden naar het bereiken op den duur van een algemeen huurpeil, waarbij een sociaal verantwoorde woningvoorziening mogelijk is op de grondslag van zelfdekkende woningexploitatie. De huren van vooroorlogse woningen dienen in zoverre in overeenstemming met die van nieuwe woningen te worden gebracht, dat alleen het onderlinge kwaliteitsverschil tussen de woningen in het verschil in huurprijs uitdrukking vindt. Door middel van wettelijke voorzieningen behoren meer waarborgen tot stand te worden gebracht voor een deugdelijk onderhoud der woningen. De opbrengst van iedere verdere huurverhoging behoort ten dele aan een bestemmingsheffing te worden onderworpen ten bate van verbetering van bestaande woningen, vernieuwing van de bestaande woningvoorraad of delging van subsidieasten op de nieuwbouw. Iedere huurronde dient gepaard te gaan met een redelijke compensatie in het inkomen van de grote massa der huurders, waarbij speciale aandacht aan de achtergebleven groepen dient te worden geschonken.
4. De nationale volkshuisvestingspolitiek dient gericht te zijn op het algemeen bereiken en in de toekomst handhaven van een redelijk woonpeil. Daartoe zullen reeds thans de ergste krotten moeten worden opgeruimd en in de toekomst stelselmatig de verouderde woningen en woonwijken door nieuwe moeten worden vervangen. Hierdoor zal mede een constante werkgelegenheid in de bouwvakken worden bevorderd.

Er dient een wettelijke regeling te komen ten aanzien van de grondprijzen, waardoor gewaarborgd wordt, dat de grondprijzen zich aanpassen aan de gebruikswaarde van de grond.

V. Handhaving van volledige werkgelegenheid en beheersing van de conjunctuur

Een politiek van economische, sociale en culturele ontwikkeling is slechts mogelijk op de grondslag van een planmatig economisch beleid, gericht op blijvende verzekering van werkgelegenheid en beheersing van de schommelingen in het economisch leven.

Ter verzekering van blijvende werkgelegenheid is noodzakelijk:

- voortzetting van een actief industrialisatiebeleid in het bijzonder door bevordering van de kwalitatieve verbetering van het productie-apparaat;
- bereidheid van de overheid om rechtstreeks deel te nemen aan investeringen in basisindustriën en bereidheid deze eventueel zelf op te richten;
- waarborging van een voldoende en doelmatige kredietvoorziening van het bedrijfsleven door een stelsel van overheidstoezicht op omvang en richting der investeringen;
- socialisatie van het particuliere mijnbedrijf en levensverzekeringsbedrijf;
- bevordering van de industriële ontwikkeling in de achtergebleven gebieden.

Als instrumenten tot conjunctuurbeheersing en een politiek van sociale rechtvaardigheid dient de overheid de volgende middelen te hanteren:

- een loonpolitiek, waarbij de overheid het laatste woord spreekt inzake het algemene loonpeil;
 - voldoende toezicht op omvang en aard van de kredietverlening;
 - beheersing en, indien nodig, vaststelling van prijzen. De overheid dient te beschikken over een doeltreffend apparaat om de prijszetting op verantwoorde basis te funderen en te controleren;
 - een kartelbeleid, gericht op een doeltreffende bestrijding van prijsverstarring;
 - afstemming van het peil van de belastingheffing mede op de stand van de conjunctuur;
 - een stelsel van sociale zekerheid, dat het peil der sociale voorzieningen stabiliseert;
 - een politiek van aanvullende werken, waarbij zorg gedragen wordt voor een voldoende voorraad uitgewerkte plannen, zodat bij een conjunctuuromslag onmiddellijk kan worden ingegrepen.
- De mogelijkheden tot beheersing van de conjunctuur binnen het nationale raam zijn beperkt, gezien de internationale samenhangen van Nederlands economie. Daarom dient de regering al het mogelijke te doen om te komen tot opbouw van een zodanige internationale orde, dat het voeren van een gemeenschappelijke conjunctuurpolitiek mogelijk wordt.

VI. Zorg voor mens en groep

Sociale zekerheid

- Ter aanvulling van het bodempensioen op grondslag van de Wet Algemene Ouderdomsverzekering dient de instelling van bedrijfspensioenfondsen krachtig te worden bevorderd;
- Bevordering van grotere uniformiteit t.a.v. de kringen der verzekerden van de diverse sociale verzekeringswetten;
- herziening en verbetering van Invaliditeitswet en Ongevallenwetten; de uitkeringen dienen voorzover zij langdurige renten betreffen een element van waardevastheid te verkrijgen; ook overigens ruimere voorzieningen voor invaliden, waartoe de in uitzicht gestelde blindenrente een eerste stap is;
- een voorziening voor weduwen en wezen, in afwachting daarvan een noodvoorziening, indien daarmee een reële verbetering kan worden bereikt;
- invoering van een kinderbijslagverzekering voor de zelfstandigen;
- vastlegging van vakantierechten in een wet en zorg voor goede mogelijkheden van vakantiebesteding;
- voorbereiding van een wettelijke regeling voor de gezinsverzorging;
- maatregelen tot vermindering van de seizoenwerkloosheid;
- voortzetting van tewerkstelling van moeilijk plaatsbaren;
- voortzetting van een doelbewust emigratiebeleid, uitgaande van de noodzaak van een evenwichtige ontwikkeling van het economische, sociale en culturele milieu in ons land bij een sterke bevolkingsgroei.

Volksgezondheid

- De overheid draagt — overeenkomstig de inleiding op het statuut der Wereldgezondheidsorganisatie — een primaire verantwoordelijkheid voor de gezondheidszorg; door eigen activiteiten zo doeltreffend en krachtig mogelijk uit te bouwen en door stimuleren en subsidiëren van door particulier initiatief tot stand gekomen organisaties en instellingen, bevordert de overheid het welzijn der burgers op dit terrein;
- herziening en vereenvoudiging van het ziekenfondswezen; de ziekenfondsverzekering dient zodanig hervormd te worden, dat voor de zelfstandigen een soortgelijke regeling wordt getroffen als voor de loontrekkenden;
- bevordering van een doelmatige samenwerking en taakverdeling tussen de ziekenhuizen;
- coördinatie van ziekenhuisbouw ter voorkoming van verspillingen;
- spoedige totstandkoming van een wettelijke regeling van de bedrijfsgeneeskundige diensten, waarbij deze voor grotere bedrijven verplicht worden gesteld, alsmede voor die bedrijven, waarin voor de gezondheid van de werknemers bijzondere risico's bestaan;
- bevordering van de bestrijding van reuma, kanker en astma; bijzondere aandacht voor de revalidatie;
- bevordering van het geneeskundig schooltoezicht voor kleuters, lagere en middelbare scholieren; bevordering van schooltandverzorging;
- bestrijding van het alcoholisme;
- krachtige steun van de gezondheidszorg ten behoeve van bejaarden;

— bevordering van een zinvolle tijdsbesteding, een goede huisvesting en de voorbereiding op de pensionering van bejaarden.

Maatschappelijk werk

De overheid dient de ontwikkeling van het maatschappelijk werk krachtig te bevorderen. Daarbij dient de omschakeling naar moderne werkmethoden op dit terrein krachtig te worden gesteund. Bij de uitvoering van het maatschappelijk werk dient voortdurend gelet te worden op een zo groot mogelijke zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid van lagere organen.

Omzetting van de Armenwet in een wet tot algemene voorziening in de noodzakelijke materiële levensbehoeften voor al degenen, die (nog) niet onder de overige regelingen der sociale zekerheid vallen is urgent. Bij deze ombouw dient het verband met de sociale voorzieningen in het oog te worden gehouden.

Het vraagstuk van een beperking van de onderhoudsplicht dient in deze herziening te worden betrokken.

Beroepsarbeid van de gehuwde vrouw

In onze tijd openbaart zich in toenemende mate de mogelijkheid voor en de behoefte van de gehuwde vrouw om, wanneer haar gezinstak dat toelaat, buiten het gezin in een beroep werkzaam te zijn. Hierbij dient in acht te worden genomen, dat het loon van de man toereikend zal moeten zijn om het gezin te onderhouden. De beroepsarbeid van de gehuwde vrouw vraagt aanpassing van bestaande regelingen op verschillende maatschappelijke terreinen. De beroepsopleiding van het jonge meisje dient te worden uitgebreid en verbeterd, evenals de voorbereiding op haar taak in het gezin. Bedrijfsleven en overheid dienen bij de regeling van werkzaamheden in toenemende mate rekening te houden met de specifieke behoeften van de vrouw, die haar gezinstak en haar beroepsarbeid combineert.

Sociale en fiscale voorzieningen dienen tegemoet te komen aan de bijzondere behoeften van de werkende gehuwde vrouw.

Gerepatrieerden en Nederlanders in Indonesië

Gezien de bijzondere moeilijkheden, waarmede uit Indonesië terugkerende of teruggekeerd zijnde Nederlanders te kampen hebben, is rechtstreekse hulp bij repatriëring en versnelling van het aanpassingsproces van gerepatrieerden, in het bijzonder door middel van opnemings in het arbeidsproces, gewenst.

Ook ten aanzien van de Nederlanders, die in Indonesië verblijven, dienen — met volle eerbiediging van de soevereiniteit van Indonesië — maatregelen te worden bevorderd, welke het bieden van maatschappelijke hulp in ruime zin ten doel hebben.

Verhoging van de verkeersveiligheid

De onveiligheid van het wegverkeer dreigt mede door de wanverhouding tussen de toeneming van het gemotoriseerde verkeer en het bestaande wegennet, zowel binnen als buiten de bebouwde kom, tot een nationale ramp uit te groeien. Daarom dient bij de besteding van de toeneming van het

nationaal inkomen grote aandacht te worden gegeven aan uitbreiding van het wegennet, versnelde uitvoering van het wegenplan en bevordering van het openbaar vervoer.

Daarnaast is vereist de totstandkoming van verplicht onderwijs in de verkeersregels en hun praktische toepassing, een wettelijke regeling van het rijkschoolwezen en geleidelijke invoering van een verplichte keuring voor motorvoertuigen.

Een samenstel van maatregelen ter verhoging der veiligheid dient mede gericht te zijn op het aankweken van verantwoordelijkheidsbesef bij de weggebruiker.

VII. Welvaartspolitiek voor landbouw, visserij en middenstand

De voortzetting van een doelbewust landbouw- en visserijbeleid vereist:

1. Blijvende regeling van koop- en pachtvoorwaarden van landbouwgronden, zodanig dat speculatie uitgesloten is en grondbezit uitsluitend voor de gebruiker aantrekkelijk is.
2. Voortzetting van de winning, verbetering en herverkaveling van cultuurgronden, mede om kleinere bedrijven te kunnen vergroten.
3. Maatregelen ter voorkoming van versnippering van de bedrijven, in het bijzonder waar herverkaveling en sanering heeft plaatsgevonden.
4. Vestigingseisen voor beginnende agrarische ondernemers en maatregelen tegen grondmisbruiken.
5. Verbetering van vakopleiding en arbeidsomstandigheden van de land- en tuinbouwarbeiders en visserijbemanningen.
6. Ordening en modernisering van het visserijbedrijf, mede met behulp van de overheid.

De Partij van de Arbeid is van mening, dat ten behoeve van een voortgaande gezondmaking van de middenstandsbedrijven het hanteren van het behoefte-element bij de vestigingswetgeving van grote betekenis kan zijn; naast blijvende taken als bevordering der produktiviteit en der credietvoorziening zijn nodig:

1. een raamwet, die de gelegenheid opent voor bedrijfsgenoten om met medewerking en onder toezicht van de overheid saneringen tot stand te brengen;
2. het dienstbaar maken van het instituut van middenstandsconsulenten aan de sanering en produktiviteitsverhoging van de diverse branches;
3. wettelijke regelingen, die de middenstandsondernemers omvatten, op het gebied van kinderbijslag en ziekte-, ongevallen- en invaliditeitsverzekering;
4. wettelijke regeling van de opleiding voor het middenstandsdiploma d.m.v. van overheidswege gesubsidieerd en geïnspecteerd avondonderwijs;
5. een wettelijke regeling, waardoor aan de huurders van bedrijfsruimten een grotere en blijvende bescherming wordt geboden.

— Voor een krachtig middenstandsbeleid moet voorts het handhaven van een bewindsman voor de middenstand van grote betekenis worden geacht.

VIII. Spreiding van de welvaart

De ontwikkeling van de produktiviteit leidt bij gelijkblijvende prijsverhoudingen voor invoer en uitvoer tot een vergroting van het nationaal inkomen en de voor consumptie beschikbare middelen. In de huidige maatschappelijke structuur dreigt de welvaartsvergroting eenzijdig toe te vloeien aan bepaalde groepen ondernemers en werknemers in centrale posities, waardoor opnieuw een verscherping van de klassetegenstellingen dreigt te ontstaan.

Om de welvaartsvergroting aan het gehele volk ten goede te doen komen en een rechtvaardige verdeling van het nationaal inkomen tot stand te brengen, dient het volgende beleid te worden gevoerd, waarbij voortdurend met onze economische verhouding tot het buitenland rekening dient te worden gehouden:

1. De overheid dient mede door middel van belastingheffing in belangrijke mate invloed te blijven uitoefenen op de verdeling en herverdeling van het nationaal inkomen; in dit verband is invoering van een belasting op de kapitaalwinsten gewenst.

T.a.v. de hoogte van de belastingheffing, met name de vraag of belastingverlaging mogelijk is, dient mede overwogen te worden of daardoor de gewenste ontwikkeling van de voorzieningen, die de gemeenschap als zodanig ten goede komen, niet wordt geschaad en de noodzakelijke collectieve voorzieningen als onderwijs, verkeer, subsidies, sociale uitkeringen, uitkeringen aan gemeenten, enz. niet in het gedrang raken.

2. Een geleide loonpolitiek, uitgaande van gelijke beloning voor gelijkwaardige arbeid; verschaffing aan de werknemers van een rechtvaardig aandeel in de stijgende welvaart; mogelijkheid van enige differentiatie in verband met de werkgelegenheid en het rendement in de bedrijfstak aan de hand van algemene richtlijnen.

3. Bevordering van het mede-bezit der gezamenlijke werknemers in het nieuw gevormde vermogen in de bedrijven, waardoor alle werknemers profiteren van de winsten die in bepaalde bedrijfstakken en ondernemingen worden gemaakt; afstemming van het economisch beleid op het verschaffen van een redelijk inkomen aan de zelfstandige ondernemers, die een onmisbare functie in onze economie vervullen.

4. Een doeltreffende prijspolitiek, die gericht is op het doorbreken van prijsverstarring, effectieve controle op bestaande kartel-afspraken; waar nodig en mogelijk directe prijszetting door de overheid.

5. Geleidelijke afschaffing van het verschil in beloning ten gevolge van de gemeente classificatie.

6. Geleidelijke opheffing van het verschil in beloning tussen mannen en vrouwen.

7. Bevordering van het individuele sparen door werknemers, voorzover daarvoor geen onrechtvaardige verhoudingen worden geschapen t.o.v. de werknemers in een sociaal-zwakke positie.

8. Bescherming van het consumentenbelang door het zoveel mogelijk betrekken van ter zake kundige consumentenvertegenwoordigers in economi-

sche adviesorganen; wettelijke regeling van het afbetalingswezen, die sociale en economische misbruiken beperkt.

IX. Versterking van de democratie

De ingewikkelde structuur van onze huidige samenleving vereist een voortdurend streven naar:

- a. Vereenvoudiging van bestuur en inrichting der maatschappelijke organen, gericht op decentralisatie van overheidsstaken, waar dit de overzichtelijkheid van uitvoering niet belemmert en de zelfwerkzaamheid der burgers ten goede komt.
- b. Het betrekken van een zo groot mogelijk aantal burgers bij het bestuur van hun gemeenschap en openbaarheid van dit bestuur; in dit verband daadwerkelijke erkenning door overheidsorganen van de grote betekenis van pers, radio, etc. ter bevordering van de openbaarheid.
- c. Verantwoording van en controle op de machtsuitoefening van allen, die sleutelposities in onze maatschappij bezetten.

Om deze doelstellingen te verwerkelijken is het volgende nodig:

1. Zorgvuldig dient te worden gezocht naar een dusdanige taakverdeling tussen rijksoverheid, provincie en gemeente, dat de eigen taak en verantwoordelijkheid van de lagere publiekrechtelijke organen zo goed mogelijk tot zijn recht komt, zoals uiteengezet is in de provinciale en gemeentelijke programs van de Partij van de Arbeid; in het kader van het streven naar spreading van de welvaart verdienen bij de uitkeringen de gemeenten met een laag voorzieningspeil bijzondere aandacht. Samenvoeging van kleine gemeenten ten einde te komen tot een meer deskundig en efficiënt gemeentelijk beheer.
2. De Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie dient in versneld tempo tot stand te komen en met name dient de instelling van produkt- en bedrijfsschappen met reële taken in de industriële sector te worden bevorderd.
3. Naast de medezeggenschap van de werknemers in de bedrijfstak van de p.b.o., moet de medezeggenschap van de bedrijfsgenoten binnen de onderneming meer inhoud krijgen door een geleidelijke uitbreiding van de taak van de ondernemingsraden; d.m.v. een herziening van het vennootschapsrecht dienen vertegenwoordigers van de werknemers medezeggenschap te verkrijgen in de fundamentele economische beslissingen t.a.v. de onderneming.
4. De verantwoordingsplicht van de bestuurders van grotere naamloze vennootschappen dient uit te groeien tot een publieke verantwoording d.m.v. een nadere wettelijke regeling van de verslaggeving van de N.V. en instelling van een Vennootschapskamer.
5. Bevordering van gelijke kansen voor een ieder in het onderwijs, het bedrijfsleven en het overheidsapparaat, ook in de buitenlandse dienst en het militaire apparaat.
6. Verdere verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd.

X. Zorg voor de toekomst

De technische ontwikkeling en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke veranderingen stellen ons volk voor nieuwe mogelijkheden en nieuwe verantwoordelijkheden. De ontwikkeling van nieuwe kunststoffen met verrassende toepassingsmogelijkheden, de ontdekking van nieuwe energiebronnen en het versnelde tempo van de automatisering van het productieproces hebben de uitwerking van een tweede industriële revolutie. De maatschappelijke vraagstukken, die in deze omwenteling liggen besloten, zijn van een omvang en draagwijdte, die nog niet kunnen worden overzien en zeker niet binnen het bestek van een vierjarige regeringsperiode tot een oplossing kunnen worden gebracht. Zij vereisen in de komende jaren echter studie en intensieve overheidszorg.

Het is noodzakelijk, dat beslissingen in vraagstukken van elke dag zorgvuldig worden afgewogen tegen de eisen en verantwoordelijkheden, voortvloeiend uit de ontwikkeling op langere termijn. Dit geldt in het bijzonder voor de onmiskenbare ontwikkeling naar een verkorting van de arbeidstijd.

Invoering van een vijfdaagse werkweek opent grote perspectieven voor het gezinsleven en de vrije-tijdsbesteding. Alvorens tot invoering in deze tijd van tekort aan werkkrachten, woningnood en achterstand op velerlei gebied kan worden overgegaan, dient echter zorgvuldig te worden bestudeerd of verkorting van de arbeidstijd zou leiden tot vermindering der productie. Indien dit het geval zou zijn, dient het voordeel van de verkorting van de arbeidstijd te worden afgewogen tegen het nut van andere sociale en culturele voorzieningen, die bij handhaving van de bestaande arbeidstijd mogelijk zijn. In elk geval zullen recreatiemogelijkheden, de vorming van nieuwe recreatiegebieden en zinvolle vakantiebesteding thans bijzondere aandacht moeten ontvangen. Op korte termijn dient te worden nagegaan of het mogelijk is de vijfdaagse werkweek in te voeren voor die bedrijven, die als ongezond voor lichaam en geest dienen te worden aangemerkt.

Tegen de achtergrond van de geschetste ontwikkeling vraagt de Partij van de Arbeid voor de komende periode de zorg van overheid en volk voor:

1. De toepassing van kernenergie voor vreedzame doeleinden.

De overheid dient de achterstand, die Nederland op dit gebied heeft, te doen inlopen door op ruime schaal middelen ter beschikking te stellen voor experimenteel onderzoek en mogelijke toepassingen, in het bijzonder ook voor vergroting van het aantal deskundigen. De ontwikkeling van de kernenergie zal diep ingrijpende gevolgen hebben op sociaal en economisch gebied, niet alleen door het scheppen van nieuwe energiebronnen, doch met name ook op het gebied van de volksgezondheid, de voedselvoorziening en de landbouw. Voor de overheid liggen hier grote taken en primaire verantwoordelijkheden.

2. Consequente uitvoering van het Deltaplan.

Bij het wijken van de indrukken van de ramp van 1953 mag geen aarzeling optreden in de wil tot uitvoering van dit plan, dat bescherming biedt aan het zuidwestelijk deel van ons land en tegelijk de ontsluiting van dit gebied

mogelijk maakt. De verreikende gevolgen, die de ontsluiting zal hebben voor het geestelijke en sociale leven van de bevolking van dit gebied, vergt een samenstel van maatregelen, gericht op een harmonische ontwikkeling van het bestaande levensmilieu. Voorzieningen dienen te worden getroffen ten behoeve van hen, die door nadelige nevenverschijnselen van dit grootse project ernstig worden getroffen.

3. Ruimtelijke ordening

De voortgaande snelle toeneming van onze bevolking maakt een doelbewuste ordening van de beperkte, in ons land beschikbare ruimte voor wonen, werken en ontspanning dringend nodig, waarbij mede het streven erop gericht dient te zijn en zo veel mogelijk natuurgebieden in stand te houden. Spoedige totstandkoming van een ruimtewet waarin de ruimtelijke ordening wordt geregeld, is vereist. De gemeenten dienen voor het gehele gebied van hun gemeente een bestemmingsplan vast te stellen. De coördinatie van nationale, streek- en gemeentelijke plannen dient te leiden tot een doelmatig gebruik van de beschikbare ruimte.

4. Het nieuwe Koninkrijk

Het totstandkomen van het Statuut voor het Koninkrijk maakte een einde aan de Nederlandse voogdij over Suriname en de Antillen en schept een nieuwe verhouding, waardoor de drie delen van het Koninkrijk een samenwerking op grondslag van zelfstandigheid en onderlinge verbondenheid aangaan. De Partij van de Arbeid verheugt zich over het ontstaan van dit 'Koninkrijk-nieuwe-stijl' en acht het haar plicht binnen het raam van dit Koninkrijk de economisch-sociale ontwikkeling van de Rijksdelen overzee krachtig te bevorderen.

In de politiek ten opzichte van Nieuw-Guinea dient het beleid voortdurend gericht te blijven op de bevordering van de politieke zelfstandigheid der inheemse bevolking.

**Ook de volgende uitgaven van de Partij van de Arbeid
verdieneu uw belangstelling:**

'De weg naar Vrijheid' (ledenprijs)	f 4,90
Het beginselprogram	„ 0,10
'Tien jaar Partij van de Arbeid'	„ 1,50
Gedenkboek Koos Vorrink (verschijnt binnenkort)	„ 3,90
Volksgesondheid in het geding, 1952	„ 1,20
Arbeid voor Oostelijk Groningen, 1953	„ 0,50
Welvaart voor de Wouden (O. Friesland), 1953	„ 0,50
Zuid-Oost Drente in het geding, 1953	„ 0,50
De toekomst van de tuinbouw, 1954	„ 1,00
Gas en bestuursproblemen, 1955	„ 1,00
De toekomst van het Deltagebied, 1955	„ 1,00
Verkeersveiligheid als maatschappelijk vraagstuk, 1956	„ 1,25
Liberalisme en Socialisme, 1956	„ 1,25
Het vrije beroep van de arts, 1955	„ 1,25
Kompas (Toelichting op het beginselprogr. door prof. Banning), 1946	„ 0,20
Algemeen vormend onderwijs voor de gehele Nederlandse jeugd, 1951	„ 0,50
Ons Socialisme, door prof. dr. W. Banning, 1954	„ 0,35
Congresrede 1955 van J. M. Willems	„ 0,05
Het mandement en de PvdA, 1954	„ 0,50

Bestellingen bij vooruitbetaling op postrek. 18218 t/n van de Partij van de Arbeid Amsterdam, onder vermelding van de verlangde titels.